

Szerkesztette

BARANYI TIBOR IMRE,
HORVÁTH RÓBERT.

TRADÍCIÓ

A Metafizikai Tradicionalitás Évkönyve

A HAGYOMÁNY ÚJRAFELFEDEZÉSE

–

INDIAI METAFIZIKA

–

ALKÍMIA

–

HALÁL

–

HARC

–

A NAGY MISZTÉRIUM

és további témakörök

MM

.

KVINTESZENCIA KIADÓ

Az ál-énségeket kell legyőzni és meghaladni és a meghaladás révén kiiktatni: az ál-énségeket és *nem* az Ént általában (e ponton sok visszaélés történik, s amikor az ilyen kisbetűs és nagybetűs én/Én megjelenik bizonyos könyvekben, az nem teljesen jogosulatlan, de félreértésre adnak okot). A halhatatlanság feltétlen valósága az Alanyiságot hordozó *homo viator*, 'az úton haladó ember' számára lehetőség. A halhatatlanság a maga esszenciája szerint feltétlen *valóság* és a *homo viator* számára *lehetőség*.

Lejegyezte: NÉMETH MÓNKA

Németh Norbert A BEAVATÁSRÓL

*Ha valaki igazán akar élni,
akkor meg kell ismernie önmagában a halált.
Zen*

Különösen nagy nehézségekre kell felkészülnie annak, aki a jelenkor mentalitása számára idegen archaikus ösvények célját és értelmét keresi. E feladatról mindjárt az elején kiderül, hogy csaknem lehetetlen kísérlet, hiszen már a tartalom kifejezésére szolgáló nyelvi közeg, a szavak értelme is olyan jelentésváltozásokon ment keresztül, amelyek a létezés felett uralkodó és azt transzformáló princípiumok megértését teljesen hamis irányokba terelik. A valamikor még az életfelettségre, az esetlegességek világát meghaladó eszmékre használt kifejezések az idők folyamán eredeti értelmüket és intenzitásukat elveszítették, hogy később összhangban az eredeti állapot emlékének elhalványulásával, egyre hétköznapibb, világiasabb területekkel hozzák őket összefüggésbe, eljutva addig a pontig, hogy bárki „meditálhat” a napi problémáin, „vállalati filozófiát” alakíthat ki, néhány hét, sőt nap leforgása alatt „mes-terré” avanzsálhat stb.

E tünet hűen kifejezésre juttatja a megnyilvánult világ involúciójára vonatkozó tradicionális tanítások megállapításait, amelyek értelmében az idő előrehaladtával egyre inkább meglazulnak az ember- és életfelettséggel a kapcsolatok, s az ember számára még nyitott és megnyitható perspektívák fokozatosan elzáródnak. Miután a magasabb tudat- és létállapotokként exisztáló világok irányába történő átemelkedés lehetőségei csaknem megszűntek, az emberi perspektívák is a lezáródott emberi világra korlátozódnak, a horizont pusztán emberi szempontra csökken le. Az egyetemesebb állapotok visszfényszerű emlékét hordozó támasztékok – mint amilyenek például a vallások, a szellemi tradíciók – a következő évezred profán emberének életéből minden bizonytalansággal ki fognak iktatódni, és amennyiben e hordozók mégis megőrződnének, az „Ég” felé való zártság miatt az eredeti funkciójuk ellenében fognak működni, s mintegy az igazi spiritualitás „paródiáiként” leginkább a végső felbomlást fogják előkészíteni.

Az embernek azonban a *Kali yuga* végső pillanatáig megmarad az a rendeltetése, hogy az Égtől elzárt világát egy „függőleges tengely” mentén felfelé áttörje, önnön emberi minőségeit a primordialitásba visszavezesse. Az eredethez és a kezdetellenhez visszavezető út s processzus szintáttöréseit a tradíció *beavatásnak* hívja. A törekvő legvégső lehetőségeinek egyre intenzívebb megtapasztalását nyújtó beavatások hierarchikus rend alapján tagozódnak egymás fölé, a létezés és létezésfelettség egyre univerzálisabb birodalmait teszik megragadhatóvá. Minden iniciatikus aktusban –

radikálisan vagy kevésbé szélsőséges módon – egy, a végrehajtó szempontjából *idegen* (*heteron*) befolyás által kialakított szemlélet, mentalitás vagy „közeg” áttörése és felszámolása megy végbe, amely elválaszthatatlanul együtt jár a sok esetben mintegy sorsszerűen kialakult *hordozó*król való leválasztódással. E megszüntetésben és megszűnésben kifejeződésre jutó leválások pedig benső természetükből adódóan leginkább azzal a krízissel hozhatóak összefüggésbe, amit az ember a testi *halála* pillanatában él át. A beavatás és minden erre analóg iniciatikus aktus – mint amilyen például a megismerésben felgyúló intuíció – ezért mindig egy új világba történő *újjaszületés* és egy régi világnak való *meghalás*.

Az egyre inkább történetiségbe, sőt történetalattiságba merülő létezés involúciója a mítosz szerint a fény és a sötétség erőinek folytonos küzdelme jegyében áll.¹ A mai ember e harcban a méltóság és a spirituális tekintély ellen fellázadt titánok oldalára állt, s nemhogy levált ősi eredetéről, de az ennek még emlékéit is kiiktató eszmeáramlatok és mániák szolgálatába szegődött. Ha azonban az istenek felé kíván fordulni és az aranykor benső fényét akarja megvalósítani, akkor a modernségében felvett helytelen irányvételeket, ingatag alapokat egy *halálszerű* élményben tudatosan el kell hagynia, s önmagába egy olyan *kezdetet* kell beoltania, ami az örvénylő esetlegességek felett maradandóságot adományoz számára. E szintáttöréshez, e romolhatatlan csíra kiépítéséhez és kibontakoztatásához kíván a jelen értekezés néhány alapelvet tisztázni.

Ha az ember egyéni egzisztenciájában zajló, módosulásokhoz vezető cselekvéseket tesszük a vizsgálat tárgyává, akkor két fő típust lehet meghatározni. Az egyik körébe a pusztán *változások* tartoznak, vagyis az ember számára önnön állapotát mintegy feltételszerűen meghatározó tényezők világában végbemenő olyan „akciók”, amelyek alapvetően és lényegében az ember adott ontológiai pozícióját nem módosítják. Az ilyen típusú „cselekedetek” – amelyek nem korlátozódnak a szűkebb értelemben vett cselekedetekre, hanem kiterjednek a szubtilisabb elmebeli működésekre is – voltaképpen e kondíciók összetételét és viszonyait változtatják meg, anélkül azonban, hogy ezek alapvető természetét és mibenlétét módosítanák. A másik fő típust olyan akciók jelentik, amelyek az ember – illetve általánosan az adott létező – által elfoglalt *status*t lényegében *alakítják át*, egy gyökeres átformálódást előidézve. Ebben az esetben tehát nem egyszerűen az adott állapotot determináló feltételek viszonylatai rendeződnek át, hanem maguk a kondíciók is alapvetően módosulnak.

A beavatás eszméje az utóbbi akciókkal hozható kapcsolatba. Az iniciatikus aktus révén az egyénbe egy, az addigi pozíciójához képest *transzcendens* állapot kezdete, csírája épül be, amely a neofita számára egy olyan perspektívát nyújt, ami ha valaki e távlatban foglalt lehetőséget megvalósítja,² akkor a létezés hierarchikus rendjében elfoglalt egyik szintről egy másikra helyezi át önmagát. Amennyiben egy ilyen változás teljes intenzitással és az adott állapotot átfogóan végbemegy, az egyén benső struk-

túráját alapjaiban változtatja meg, olyannyira hogy az emberek világából kiinduló ilyen horderejű átalakulás eredményeképpen a létező – elhagyva az emberi világot – már nem tekinthető embernek. Fontos e ponton felhívni a figyelmet arra, hogy a *Kali yuga* jelenlegi fázisában különösen előtérbe kerül az a veszély, hogy e *megnyílás* egy alsó irányban is bekövetkezhet, ami az ember esetében a számára bázist nyújtó állapotból való kihullást, degradációt jelent.³

Az emberi természet ilyen iniciatikus transzmutációja elválaszthatatlan egyfajta *haláltapasztalástól*, amire a Hagymány különféle áramlatai határozottan figyelmeztetnek,⁴ így például MEISTER ECKHART is megerősíti: „egyedül az nyerheti el Isten országát, aki tökéletesen halott”. A beavatási folyamat, különösen a kezdeti stádiumokban, mindig együtt jár egy felfokozott krízissel, mivel a tudati természetű lét alanyát hordozó feltételek gyökeres átrendeződése történik meg. Az emberi individuumot meghatározó körülmények átformálódnak, valamint az átélés alanyáról leválnak, a személyes sors köréből a beavatott kiemelkedik, az „egyéniességét” kialakító erőket felett a beavatási szertartásokban dramatizáltan megjelenített akcióval átveszi a hatalmat. Ezt az *irányváltást* a tradíciók a „külsőről” a „belsőre”, a „perifériáról” a „centrumba”, a múlandóságból az állandóba etc. való áthelyeződéssel írják le, amikor is mindaz, ami a személyes létezésben kitüntetettséget kapott és a legkülönfélébb vágyak tárgyául szolgált, egy intenzív benső műveletben felégetésre kerül.⁵ E folyamatok hasonlóságot és analógiát mutatnak a közönséges testi halálban lezajló élményekkel, ahol azonban a személyes létezés feltételei anélkül bomlanak le, hogy ezt egy benső, tudatos megfordulás és irányváltás megelőzte volna. Az individualitást kialakító és tápláló tendenciák ez utóbbi gyökeresen megváltozott szituációban is tovább kívánnak működni – sőt, a megszűnéstől való félelem folytán hatványozottabb erővel –, s ha egyáltalán az alapvetően a vágykielégítésre beállított profán egzisztencia nem oldódik fel rögtön a testi halál pillanatában, akkor a kielégületlenség miatt pokolszerű élményeken keresztül törekszik magának újabb egzisztenciális bázist kialakítani.⁶

Miként a beavatás szó latin alakja, az *initium* is egyszerre jelent 'beavatás'-t és 'kezdet'-et, az emberi természet transzmutációjában kulcsszerepet kap egy „kezdet” vagy „csíra” elhelyezése. Fontos probléma e műveletben, hogy a transzcendens mag *milyen irányú* vertikális megnyílást tesz lehetővé és mely feltételek, keretek közepette kerül a neofita egzisztenciájának a középpontjába. E két körülmény természetesen összefügg, egy történelmi–időbeli kitekintésben egymáshoz való viszonyuk sajátosan módosul. Azokban a civilizációkban, amelyek a történelmi involúció folyamatában az ember aranykori és eredeti állapotának emlékét még az élet egészét átható és eleven módon képesek voltak fenntartani, a beavatási rituálék – néhány marginális esetet leszámítva – nem vezettek az emberi személyiség degradálásához. Az áthagyományozni kívánt befolyás az embert az Ég felé nyitotta meg, az átadás feltételei, formális keretei minden kétséget kizáróan e műveletet segítették elő. A későbbiek folyamán, a körülmények ciklusokról szóló tanításokban részletezett megromlása

folytán a megnyílás iránya és az ebben működő formális keretek szerepe azonban egyre inkább problematikusabbá vált.

A tradicionális szerzők közül RENÉ GUÉNON az átadás szabályszerű feltételeire helyezi műveiben⁷ a hangsúlyt, vagyis a beavatást közvetítő organizációnak tényleges kapcsolatban kell állnia a Primordiális Tradícióval, ahonnan egy töretlen leszármas útján, hiteles képviselőként keresztül képes fenntartani a közvetítendő spirituális influenciát. A rituális keretek közepette végbemenő áthagyományozás a jelöltet virtuális iniciálttá teszi, aki a szóban forgó befolyást eltörölhetetlen jegyként fogadja magába, amit aztán később tudatos és aktív benső műveletekben kibontakoztat. E sémával kapcsolatban JULIUS EVOLA rámutatott arra,⁸ hogy a GUÉNON által másutt tárgyalt *szolidifikáció*, vagyis az emberi létállapot lezáródása és „bemerevedése” folytán a korábban még legitim átadást biztosító organizációk esetében is fennáll az a veszély, hogy bár a szabályszerű keretek még többé-kevésbé megőrződnek, ámde a lezáródott egyéni létezés voltaképpen nem nyílik meg, vagy amennyiben mégis bekövetkezik, egy lefokozódáshoz vezethet. Ennélfogva EVOLA mélyreható alapossággal tárgyalja munkáiban az egyén helyes *benső* feltételeinek kiépítését, olyan tudatos és aktív kvalifikációkat bemutatva, amelyek hiánya mindenfajta iniciációt kizár. Ezzel is kifejezésre juttatva azt, hogy manapság az embernek nem szabad pusztán állítólagos „távoli” mesterektől várnia a beavatást – miközben erről megalapozatlan illúziókat és tévképzeteket táplál –, hanem minden erejét, képességét összefogva és felfokozva, az emberi létállapot meghaladásához szükséges benső és uralt feszültség megteremtésén kell munkálkodnia.

A két szerző e témában elfoglalt álláspontjával kapcsolatban – miként más tradicionális szerzők véleményénél is – ajánlatos azt a helytálló nézőpontot felvenni, mely szerint nem egy ellentétéről van szó, hanem inkább komplementaritásról.⁹ Mivel a világban működő involúció miatt a valódi spiritualitást hordozó formák csaknem teljesen elveszítették hordozó és közvetítő funkciójukat, határozottan fennáll a veszélye annak, hogy a nemrégiben még legitim szabályszerűséget mutató, elenyészően csekély organizáció is a hanyatlás útjára lépett. Azt lehetne mondani, hogy a „szabályszerűség” maga is szinte egy *ezoterikus* értelmezést kap: főként arra a *benső és elengedhetetlen diszpozícióra* vonatkozik, amelyet a valamikor még a formák eredeti iniciatikus értelmét megőrző szerveződések a beavatásokhoz megkívtak, illetve biztosítottak. Egy olyan korban, amelyet a magasrendűséget hordozó formák feloldódása és eltüntetése (a *modernitás* nyugati–jóléti, illetve keleti–kommunisztikus időszak) mellett e formák parodisztikus és megfordított értelemben való visszatérése (*posztmodernitás*) jellemez, súlyos hiba volna pusztán külső feltételekben, vallásalapítóig és spirituális centrumokig visszamenő filiaciókban, leszármaszási láncolatokban bízni. A hangsúlynak sokkal inkább egy olyan őszinte benső törekvésre kell helyeződnie, amely képes a hajdani, igazi spiritualitás közvetítése értelmében szabályszerű formák hátterében és felett működő transzformatív erő megragadására.

A beavatáshoz, a beavatási szintek realizálásához elengedhetetlen benső diszpozíció néhány mindenkori feltételének tárgyalása előtt szükséges azt a sémát felvázolni, amely az iniciatikus folyamatban lezajló transzmutációk nagyobb etapaiba enged bepillantást. Mivel a téma egyébként szerteágazó kifejtéseket kívánna meg, jelen értekezés ezért e helyütt elsődlegesen RENÉ GUÉNON által is tárgyalt *barlang-hasonlatot*¹⁰ fogja alapul venni. A történetiségbe ágyazódott tradíciók tanításai az iniciációk egyik legfontosabb szimbolikus és tényleges színhelyeként a barlangot jelölik meg, amely mint a világ elől elrejtőző központ egyúttal a benső transzmutációk egyik alapvető állomásának szimbóluma is. E szint a tradíciók mindegyikében megjelenik és sokféle elnevezést kap, mint amilyen például a halhatatlanság lakhelye vagy a bibliai paradicsomi állapot. Fontos ezzel kapcsolatban megjegyezni, hogy az ember primordiális állapotát megjelenítő szimbolikus helyet a történetiség előtt és a világ ciklikus kibontakozásának korábbi fázisaiban gyakorta a „vízözönök által nem érintett” hegy tetejére helyezték (például a hinduk Meru hegye, a görögök Olymposza vagy a perzsák Alborj csúcsa stb.), azonban az idő előrehaladtával e szimbolikus központ a hegy „külső világtól elzárt” és „láthatatlan” bensejébe, a barlangba került át.

A reintegráció kiindulópontját az ember mostani általános helyzete jelenti, amikor is önnön eredetéről, az ehhez méltó feladatról nincs tudomása, élete teljesen a „külső világ” nyújtotta, ön maga centrumától eltérítő célok profán kielégítése végett zajlik. A mai ember első – és sajnos legtöbb esetben utolsó – „szakrális” élményeként rádöbben élete hiábavalóságára, a profán élet perspektíváinak céltalanságára, s megjelenik benne egy olyan feszültség és *hatalom*, amely kivételes esetekben képes őt a primordiális állapotának felderengő emléke irányába inspirálni.¹¹ Ez az a pont, amit a barlang keresésének, a barlang felé való fordulásnak lehetne nevezni. A törekvő életét ekkor elsődlegesen a stúdiumokra épülő szemléletváltozások, a modernség áll- és téveszméinek elhagyása, valamint az archaifikáció jegyében lévő állásfoglalások kialakítása jellemzik. E tanulmányok eredményeképpen benne egy súlypont-át helyeződés megy végbe, amely lehetővé teszi számára a barlang megpillantását és a barlangba való belépést. Ez lényegében a tradíció princípiumainak elmélyítését jelenti, a modernségnek mint benső állapotnak a felszámolását, egyfajta archaifikációt.

A barlang kapujának átlépésekor veszi kezdetét igazából a már említett, radikális elkülönülésekkel és leválasztódásokkal együtt járó *haláltapasztalás*, vagyis az a szakasz, amelyet a hermetikus hagyomány *nigredónak* nevez. E szakasz célja a barlang centrumának az elérése, amit a tradíciók „újjászületéssel”, illetve a földi–emberi világba való testet öltést követő „második születéssel” hoznak kapcsolatba. E benső műveletben realizálódik voltaképpen a primordiális vagy paradicsomi állapot, amely az emberi egyén integrációját jelenti. Az ekkor tudatosan véghezvitt folyamatokban az *emberi individuum mint olyan* kerül felszámolásra, mindaz, ami az ember számára többnyire sorsszerűen egy kiépült karakterként a „személyiséget” alkotja. A személyiség alapvető vonása, hogy a tapasztalásában megnyilatkozó külső és benső vilá-

got a benne működő elemi késztetések miatt (vö. *tršnā*-ról, valamint a *samskāra*-ról szóló tanításokkal) folytonosan „vágyak” és „viszolygások” szerint éli át, minden tapasztalása egy igazi eredetét tekintve homályban maradó „minősítésnek” van alávetve. Az így megjelenő létezés nem más, mint a „jó és a rossz világa”, vagyis a kettősségek és az ellentétek birodalma, amely fölé való emelkedés az individuális önátélés lehatároltságának és az ezt előidéző gyökérerőknek a megszüntetésével és átalakításával egyenértékű.

A barlang centrumába eljutni kívánó törekvő tehát az emberi szint és állapot teljes helyreállítását, s ezáltal a meghaladását tűzi ki céljául. Az ehhez szükséges benső attitűdöt a személyiséget mint olyat kiépítő elemi vágyerők megzabolozása és kiiktatása, illetve átalakítása jellemzi. A feladat egy olyan aktív benső pozíció és centrum kialakítása, ami képes az emberi világ vonzalmainak és ellenszenveinek feltételül szolgáló benső passzivitást eloszlatni. A törekvőben az az erő veszíti el így végérvényesen a befolyását, amely az ember szemléletét mintegy „kifelé” fordítja s számára világi célokat és tevékenységformákat („élet”) jelöl ki, azaz a világ mint pusztán a vágykielégítés színhelye a törekvőnek „meghal”.

A térszimbolikát, a háromdimenziós keresztet figyelembe véve, e műveletek a *horizontális* síkkal hozhatóak összefüggésbe.¹² A profán, modern ember e horizontális sík peremén él és kifelé fordulásában a világi törekvéseiben működő centrifugális erő miatt e sík centrumától egyre távolabbi pozíciókba kerül, amely tendencia folytán egzisztenciája egyre inkább széthullik, s végső soron a „semmi” felé tendál. Az ön-maga szellemi eredeteit kutatni, profán életét felszámolni kezdő ember, aki a barlang kapuját átlépi, bár még perifériális helyzetben van, azonban a figyelmét – a még inkább perifériális területekről elfordítva – már e sík középpontjára irányítja, a „barlang centrumát” keresi („centripetális erők” működése). A szimbolika szerint a horizontális sík középpontján halad át a *vertikális* tengely, vagyis e pozíció ad lehetőséget a magasabb világokkal való kommunikációra. A tradíciók e centrumot *Szentföld*nek nevezik, ahol az emberi és az isteni világ találkozni képes. Aki

A nyitott ajtó – a „halál ajtaja” – mögött a nigredo, a ’feketülés’ barlangja tárul fel; a „manikóra” támaszkodó aggastyánt „vihar” űzi befelé. Fent a megújult ember; fényben és dicsőségben. (William Blake rajza „The Grave” [1808] című művéhez.)

a Szentföldet meghódítja, valójában az emberi világot meghatározó kötődéseket és támasztékokat számolja fel, ily módon e világ összeomlásakor (tulajdonképpen az általában vett „testi halál” esetében) egzisztenciájának tudatos és akaratlagos összetartottsága nem szűnik meg. A Szentföldre eljutó „lovag” – aki a harcosi kvalitások birtoklása mellett egyúttal a gnosztikus minőségeket hordozó „szerzetes” is – emiatt válik a „halhatatlanság italtát”, az élet vizét magában foglaló „Grál-kehely” birtokosává.

A hierarchikusan egymásra épülő fokozatokként felfogott „beavatási processzusban” tehát a második születés a barlang centrumában megy végbe. Ezt követi egy sajátos értelemben felvethető „*harmadik születés*”, ami voltaképpen a *barlangból való kilépést* jelenti. Míg a második születéshez a kisebb misztériumok vezettek el, addig e harmadikhoz a „nagyobb misztériumok”, amelyek jelen szimbolikus megközelítésben az emberfeletti szintek birtokbavételét jelentik. E régiót „formafelettséggel” lehet jellemezni, ahol az egyéni lehatároltságok és elkülönültségek nem juthatnak szerephez. Az ekkor zajló műveleteket az emberi világ centrumát elérő „Igaz ember” kezdi meg avégett, hogy a kozmicitás teljességét elhagyni képes „Transzcendens emberre” legyen.¹³ Az operációkról szóló leírások amiatt is különösen a misztériumok köréhez tartoznak, mivel a nyelv útján megfogalmazható s több-kevesebb pontossággal átadható tartalmak elsődlegesen az emberi világhoz kötődnek, amely tényből adódó korlátokat jól jellemzik, hogy általános emberi pozícióból az e világ rendelkezésére álló eszközök segítségével az „Igaz ember” és a „Transzcendens ember” nem különíthető el.

Az egzisztencia és a kozmicitás egészének térbeli kereszttel történő szimbolizálásában a „kisebb misztériumok” az emberi létállapotot megjelenítő horizontális sík középpontjához vezetnek el, míg a „nagyobb misztériumok” az e középponton áthaladó vertikális tengely mentén jeleníthetőek meg. E szimbolika értelmében, az emberi világhoz hasonlóan a nem-emberi világokat is horizontális – az emberi világ alatti és fölötti – síkokkal lehet megjeleníteni, amelyek mindegyikének centrumán áthalad a vertikális tengely. E tengely voltaképpen nem más, mint maga a „szellem” vagy *intellectus* (a hindu kozmológia *buddhija*), a kozmosz esszenciális pólusának (*purusa*) – a kozmosz, illetve szubsztancia felé fordult aspektusa. A horizontális síkkal szimbolizált valamennyi létállapot – mint amilyen az emberi világ is – középpontjában tehát a szellem működik, vagyis az az *értelem*, amelynek folytán e világok egyáltalán létezhetnek. Ez felfogható egy olyan *intuitív felismerő actusként*, amely a lélekben és voltaképpen lélekként kibomló tudatfolyamatokban a „test” köréhez tartozó világot megragadja, s amely „felismerő mozzanat” hiányában valójában maga a világ sem létezhet.

Az itt vázolt megközelítésben a „kisebb misztériumok” arra hivatottak, hogy a törekvő a lélek világához tartozó *szubtilitás* felett vegye át az uralmat, míg a „nagyobb misztériumok” célja, hogy a lélek világának egyfajta „rögzítettségén” alapulva, a *szel-*

lemben rejlő magasabb intenzitásbeli fokozatokat elérje. Az utóbbi műveletek esetében a beavatási processzusban résztvevőnek már nincs „individuílis” karaktere, mivel az ezt kialakító és – szimbolikus értelemben véve – a „középpontból horizontális irányban kimozdító” erőket már uralja. A teljes összpontosítottság és egyhegyűség bázisán állva olyan formafeletti és a földi világ vonatkozásában transzcendens archetípusok megragadását tűzi ki céljául, amelyek a szellem mint önmagát tételező aktus további megtisztítását eredményezik.

A „barlangból történő kilépés” célját voltaképpen a legmagasabb, de még bizonyos értelemben egzisztenciális szintek birtokbavételét követően lehet elérni: ez minden kozmicitás meghaladását és felszámolását jelenti. A magasabb misztériumok célja így a háromdimenziós keresztalakkal szimbolizált létezésben nem más, mint magának a keresztnek, illetve a létezésnek a visszavonása annak legfelső pontjába, ahonnan mint a Tiszta Lét állapotából a kozmicitás kibomlott. E rendkívül magas realizációs fokozat a teisztikus *Isten*, a hindu *Īśvara*, a buddhai *nirvāna* szintje, amely azonban az abszolút cél megvalósítását, megvalósíthatóságát fenntartó és valamilyen módon áthagyományozó tradíciók tanításai szerint még mindig nem tekinthető a végsőnek, mivel az Abszolútum teljessége „még ezen is túl van”. Ezt a minden állapot és kondíció feletti „állapotot” a hindu tradíció *Sadasat*-nak nevezi. A megjelölés kifejezésre juttatja, hogy a kozmicitás visszavezetését és reintegrációját jelentő Lét vagy Tiszta Lét (*Sat*) – amely a Manifesztáció valamennyi vertikális és horizontális szintjét létezésfeletti egységben foglalja össze – valójában a Végtelen első „meghatározása”,¹⁴ így mint a legelső „feltétel” nem tekinthető legvégső célnak. Ezért az abszolút feltétel-nélküliségre irányuló végső lépéshez e legelső „koagulációt” is a Nemlét (*Asat*) „vizében” fel kell oldani. E minden emberi és isteni szintet meghaladó operációt a *végső misztérium*-nak lehet tekinteni, amelynek eredményeképpen a halálnak mint valamely esetleges és kondicionális tényezővel való téves önazonosításnak az utolsó lehetősége is eloszlik, hogy a minden múlandóság és feltétel forrásán túli abszolút Önvaló felragyoghasson.

Miként látható volt, a beavatások etapjai egy hierarchikus rendben épülnek egymás fölé, követve a transzmutációs folyamatok benső „logikáját” és az egyre egyetemesebb kozmikus, kozmoszfeletti szinteket. E létezésbeli szintek voltaképpen az ezeket megragadó és megtapasztaló tudatban gyökereznek; sőt mivel a *lét és a tudat valójában egy*, a tudat minősége, a tudatosság nívója alapjaiban határozza meg a létező létezésben elfoglalt pozícióját.

Ahhoz, hogy bármilyen tudati emelkedés végbe mehessen, hogy az archaikus beavatások – még a kezdeti fokozatokhoz tartozókat is ideértve – eredeti céljukat képesek legyenek beteljesíteni, egy olyan *szilárd és helyreállított benső életre* van szükség, amely a mai kort meghatározó és a személyiséget személyiségalatti irányokba szétziláló tendenciáknak nem enged befolyást. Mindenekelőtt a modern és posztmodern

világ szerteágazó analízisét kell véghezvinni, hogy ennek életformáit, tevékenységmintáit illetve ál- és eltévelyítő elveit kialakító, felszín alatti erők rejtettebb köreiből lehessen bepillantást nyerni. Egy adott életstílus, legyen ez modern, középkori vagy még archaikusabb, csak amiatt tud kialakulni és elterjedni, mert az ezt kiépítő tendenciák a kor emberének benső hajlamaiban és irányulásaiban megtalálják megfelelőiket. Ha valaki ezért a külső világban széteséseket, lebomlásokat, netán „spontán”, a rendet feje tetejére állító forradalmakat tapasztal, akkor e leépítő működéseket minden bizonnyal benső tudati terében is fellelheti. Az adott korra jellemző világ nem más, mint egy *tudatállapot*, amelyről ha megállapítást nyer, hogy önnön végső szétcsetttségemet és haláloamat készíti elő, akkor anélkül is, hogy kimagasló értelmi képességeket kellene mozgósítani, a legfontosabb teendő, hogy a figyelmemet e veszélyt egyre csekélyebb mértékben hordozó tudatállapotok kiépítése felé fordítsam. E folyamat párhuzamba állítható egy sajátos történelmi retrospekcióval, egyfajta *archaifrikáció*-val, amelynek folyamán bár valaki érezhet bizonyos pozitív vonzalmakat a korábbi korszakok életstílusához és formai jegyeihez, azonban a hangsúlynak sokkal inkább az adott időszakot meghatározó ama tudatállapotokra kell helyeződnie, amelyek az ember végső eredetét még inkább képesek voltak fenntartani és mint ilyenek a beavatási processzus alapjául tudtak szolgálni.

A beavatási folyamathoz szükséges benső diszpozíció elfoglalása, a „barlanghoz vezető ösvény megtalálása” és a „barlang kapuján történő belépés” a „modernitás utáni”, harmadik évezred emberének korábban még általánosan nem jelentkező akadályok miatt is különösképpen nehéz. Mivel a beavatási processzus az ember eredeti állapotát állítja helyre egyre magasabb szinteken, ezért e folyamat kiindulópontja mint az adott korszak emberének aktuális tudatállapota és egzisztenciális helyzete a világban működő involúció miatt a kitűzött közbülső céloktól is egyre inkább eltávolodik. A II. világháború után született embernek nem pusztán a „szellemi orientáció” lehetetlenül el (a vallások generális meggyengülése és meggyengítése), hanem egyre inkább egy olyan benső és külső feltételrendszerben találja magát, ahol már a lelki stabilitás és egyensúly megőrzése is folytonosan akadályokba ütközik.¹⁵ Az élet- és természetfelettséget hordozó vallásoknak mint a legitim *spiritualitás* (szellem) lételeményeseinek fokozatos kiiktatásával tehát egyre inkább a *pszichikus* terület (lélek) szétesettsége jelenik meg, ennél fogva az ember reintegrációs folyamatának kezdetben különösen erre régióra kell összpontosítania.

Miként arra RENÉ GUÉNON rámutatott, e lebomlási folyamatokban eminens szerepet kapott az a különösen a karteziánus filozófiát jellemző szemléletbeli torzulás, amely a *spirituális területet a pszichikussal összekeverte*. Az összetévesztés következményeképpen jutunk el a mai állapothoz, amelyet az élet legkülönfélébb szektorait tekintve, joggal lehetne hívni a „*paródiák korának*”. Ma úton-útfélen „beavatásokat” osztogatnak, a falragaszként elhelyezett hirdetések szerint a tradicionális civilizációkban egyébként a kiválasztottak legbensőbb körének fenntartott „misztériumok-

ban” lehet részesülni – méltányos összegekért, a sort hosszan lehetne még folytatni. Anélkül, hogy az ál- és ellenbevités részletes tárgyalásába bocsátkoznánk, témánk szempontjából fontos kiemelni: amennyiben az efféle mutatóanyagok esetében egyáltalán történik is valamiféle benső elmozdulás, az voltaképpen és lényegében *pszichikus* természetű. A beszámoló „élményekről”, érdekes tapasztalatokról, akár furcsa képzetekről szólnak, amelyek veszélye éppen abban áll, hogy a személy már egyébként is bizonytalan és hangulatváltozásoknak kitett lelki életet újabb, még erőteljesebb, a benső világot mintegy „idegen” erőként meghatározó kötődéseknek rendeli alá. Élmények és a külsődleges formák szempontjából tehát nagyon érdekes változások történhetnek, azonban ezek valódi értékét nem a „szokatlanságuk” nyújtja, hanem hogy a lélek világának instabilitását okozó és automatizmusok módjában működő „vonzalmak” és „ellenszenvek” befolyása csökken-e.

Ha valaki a beavatási processzus helyes véghezviteléhez és a tudatállapotok benső átalakításaihoz szemléltetesképpen az elmúlt korokban megnyilvánult közösségi és egyéni formációk után kutat, akkor alapmintaként az *autonómiát* kell tételeznie. Ennek külső feltételei az utóbbi néhány évszázadban lezajlott történelmi változások és ezek háttérben működött okkult háború folytán csaknem teljesen elenyésztek, azonban a *benső* autonómia megteremtése még mind a mai napig és voltaképpen a jelenlegi ciklus lezáródásáig – sőt, még átfogóbb megközelítésben, amíg (ön)tudatról és számára, benne megnyilatkozó világról beszélni lehet – reális cél és egyúttal minden legitím benső átalakulás feltétele. Anélkül, hogy bárkinek is a „külső körülmények” világa kapcsán a legcsekélyebb illúziója lehetne, a *benső* autonómia kiművelése, fokozása döntő jelentőségű. A pszichikus terület helyreállítása, a szubtilis világon való átkelés, a tradíciókban megjelenő „vizenjárás” szimbóluma nem más, mint a periféria felé gravitáló lélek és emberi állapot középpontba történő visszavezetése, amit a tradíciók gyakorta „megtisztítással”, „megtisztulással” hoznak összefüggésbe. Ez az irányulás különösképpen egy *benső harc*cal jellemezhető, ami arra irányul, hogy a *benső*, aktív, lelki kibillentségeknek ellenszegülni képes „uralkodói” pozícióból a gyakorló a pszichikus impulzusokat, mintegy idegen betolakodókat visszaszorítsa.¹⁶ Ezt a pszichikus területet reguláló generális törekvést végső soron a *szellem* vezérli, és a fokozatosan megszilárduló *benső* autonómiában egy olyan önmagára irányuló és öntételező tudatosság épül ki, amely önazonosság-tudata folytán egyre univerzálisabb szellemi szinteket lesz képes birtokba venni.

A lélek megtisztítására és az autonómia kibontakoztatására a tradíciók számos szimbólumot, mítoszt, legendát említenek. Az e feladathoz kapcsolódó motívumok még az egyes néphagyományok mesevilágában is tovább adódtak, mint például amikor a „legkisebb” királyfi a hétfejű sárkány által fogva tartott királylányt a sárkány összes fejét egymás után levágva megmenti, majd feleségül veszi, vagyis a lelket gúzsba kötő szenvedélyek és ösztönzések felett a törekvő fokozatosan átveszi az uralmat s a „megszabadított lélek” állapotát realizálja. Odysseus mitikus elemekkel átszőtt tör-

ténetének és hazatérésének is hasonló értelmezését adja TITUS BURCKHARDT:¹⁷ az „otthonába” visszatérni kívánó Odysseusnak „koldusként”, vagyis minden, korábban nem tudatosan rögzült benső összefonódottságtól mentesen (*autonómia*) kell megjelenie, hogy a gőgös „kérőkkel” mint a lelket elragadni kívánó szenvedélyekkel megküzdjön és a reá hűségesen várakozó feleségével egységre léphessen. Egy mélyebb rátekintésben a hősre várakozó és a kérőkkel szembeszegülő „feleség” nem más, mint a beavatandó személy eredeti tisztaságában megőrződött *lelke*, amelyhez az intenzifikálódó virilis *szellem* mint különféle próbákat teljesítő „hős” tér vissza, s a hős és feleségének a „fát” (*vertikális tengely*) körülölelő mennyegzői szobában lezajló egybeke-lése voltaképpen nem más, mint a lélek végső megtisztítása, teljes átszellemítése.

Az emberi állapot és eredet tradicionális keretek közepette végrehajtott helyreállítása mint a beavatás maga tehát mindig egy *regulációval* függ össze. Ahhoz, hogy valaki mintegy „önmaga meghaladásaként” jelenlegi állapota fölé legyen képes emelkedni, az éppen elfoglalt és általánosan „formák” által meghatározott állapotában egy „*transzcendens* vetületet” kell *immanenssé* tennie. E sajátos transzcendencia abban nyilatkozik meg, hogy az adott létezésbeli fokozat felett egyfajta uralkodói pozíció kezd megszilárdulni, egy olyan uralom, amely a szóban forgó szint összes „tényezőjének” törvényt és szabályozást nyújt. Miként az eredeti tradicionális eszme szerint az uralkodó jóllehet követ bizonyos szabályokat, azonban igazából valamennyi törvény felett áll, s azokat ő maga határozza meg és oldja fel; ehhez hasonlóan kell arra törekedni, hogy az adott szintet jellemző entitások alakulási és változási tendenciáinak valaki ellen tudjon szegülni és azokat regulálni legyen képes. Minden egyes léthelyzet meghaladása és átalakítása csakis annak középpontjából történhet meg, vagyis abból a pozícióból, amelyben a teljes kibontakozottságban feltárult ellentétek egységre lépnek és összegződnek.

Konkrét gyakorlatokkal és technikákkal a jelen értekezés nem kívánt foglalkozni. Amire törekedett, hogy néhány olyan *princípiumot* tárgyaljon, amelyek figyelmen kívül hagyásával bármely metodikai pontosság ugyancsak kétes eredményekhez vezethet. Egy következetesen művelt gyakorlatsor komoly változásokat képes előidézni a törekvőben, azonban a cél nem a különbségek és extrémítások megszerzése, hanem önmagam eredetéhez történő visszatérés. A beköszönő harmadik évezred embere felelőtlen akkor, amikor lelki zavarai és kibillentségei orvoslására archaikus gyakorlatokhoz, yoga-elemekhez nyúl anélkül, hogy életre keltette volna magában azokat a *benső* tudati minőségeket, amelyek e technikák eredeti értelmét megadják. A lehetséges számtalan eltévelyedéstől óvhat meg PÁL APOSTOL gondolata: „Vizsgáljatok felül mindent! A jót tartsátok meg!” Aki pedig e „jó” elérésére és megtartására törekszik, abban meg kell halnia mindannak, ami a szellemtől és értelemtől elhagyott formák, az elmúlás kihunyt világához köt. Ezek helyett a végső célra kell irányulnia, mégpedig azzal az elszántsággal, amit a buddhizmus „célba érkezettje” képvisel: „aki meg-

mászta a legfenségesebb csúcokat, aki áthatolt a legtávolabbi erdőkön, és aki leereszkedett a mélységes szakadékokba”.¹⁸

Jegyzetek

¹ Vö. RENÉ GUÉNON: *A kereszt szimbolikája*. Budapest, é. n., Szigeti, XXV. fejezet.

² E sajátos értelemben vett realizáció voltaképpen e lehetőségekkel történő tudatos és akaratlagos azonosulást jelent.

³ Itt röviden ki lehet térni a GUÉNON által bevezetett ál- és ellenbeavatás fogalmára. Az első esetben egy utánzásról van szó, amikor is nem megy végbe valódi áthelyeződés, míg a másodikban pedig egy tényleges vertikális alászállás valósul meg. Vö. RENÉ GUÉNON: *A mennyiség uralma és az idők jelei*. Budapest, é. n., Szigeti, XXXVI. és XXXIX. fejezetek.

⁴ MIRCEA ELIADE is számos esetet említ a beavatás és a halál kapcsolataira *Misztikus születések* címmel közelmúltban kiadott munkájában (Budapest, 1999, Európa Kiadó); így például hivatkozik arra a görög nyelvben meglévő nyelvi párhuzamra, ami a *teleisthai* ('beavatottnak lenni') és a *teleutan* ('meghalni') szavak között áll fenn (i. m., 225. o.).

⁵ A vágyak felégetésével, mint aktív lemondással kapcsolatban lásd JULIUS EVOLA: *Lo Yoga della potenza (Saggio sui Tantra)*.⁵ Róma, é. n., Edizioni Mediterranee, 99–100. o.

⁶ Vö. JULIUS EVOLA: *A megvalósítás és a halál utáni akciók*. Debrecen, 1997, Kvintesszencia, 46–47. o.

⁷ Elsődlegesen az *Aperçus sur l'initiation* (Párizs, 1986, Editions Traditionnelles) című könyvében, de utalásszerűen másutt is foglalkozik a témával, mint például *A Világkirály* című munkájában (Budapest, 1993, Farkas, X–XI. fejezetek).

⁸ A kérdéssel kapcsolatban lásd JULIUS EVOLA: *Sui limiti della regolarità iniziatica* (in *Introduzione alla magia*, Róma, 1978³, Edizioni Mediterranee), valamint *Note sull'Iniziazione (Vie della Tradizione)*, 1972. július–szeptember).

⁹ A mesterkelt és felszínes ismeretekből származó, nem egy esetben rossz-szándékú szembeállításokra hívja fel a figyelmet HORVÁTH RÓBERT „René Guénon és Magyarország” című tanulmánya (*Sacrum Imperium* internetfolyóirat, IV. szám).

¹⁰ E szimbolikát GUÉNON a *Symboles fondamentaux de la Science sacrée* (Párizs, 1962, Gallimard) címen összegyűjtött kötet több tanulmányában elemzi részletesen. Lásd ezzel kapcsolatban még *A Világkirály* több fejezetét is.

¹¹ E feszültséget általánosan a legkülönfélébb formában igyekeznek tudatosan vagy nem-tudatos módon *elnyugtatni*, ha ugyanis ennek elemi felébredése után az élet egzisztenciális irányulása, illetve iránytalansága nem vesz egy elemi fordulatot a reintegráció felé, akkor a fennmaradó feszültség teljesen szétzilálja a profán élet kereteit, az ilyen egzisztencia a kiábrándultság, depresszió és nihilizmus vonalán egy teljes szétesésbe torkollhat.

¹² Vö. RENÉ GUÉNON: *A kereszt szimbolikája*. 122–123. o.

¹³ Vö. RENÉ GUÉNON: *La Grande Triade*. h. n., 1946, k. n., XVIII. fejezet.

¹⁴ Vö. RENÉ GUÉNON: *A Lény sokféle állapotának metafizikája*. Budapest, 1993, Farkas, 138. o.

¹⁵ Az ide vonatkozó tradicionális tanítások értelmében néhány évszázad múlva a lelki instabilitás az emberek körében általános pszichózissá fog válni, majd pedig a testi szinten bekövetkező romlás (*somatos*) lesz széles körben elterjedt (vö. LÁSZLÓ ANDRÁS: *Tradicionális és létszemlélet*. Nyíregyháza, 1995, Kötet, 200–202. o.).

¹⁶ Vö. J. EVOLA–F. SCHUON: *ZEN, A samurájok vallása*. Debrecen, 1996, Kvintesszencia, 50–54. o.

¹⁷ TITUS BURCKHARDT: *Odüsszeusz hazatérése*. In *Szagrális szimbólumok*. Budapest, 1995, Édesvíz.

¹⁸ *Majjhima nikāya*, 13 (Mahādukkhakkhanda-sutta)

Julius Evola

A HERMETIKAI–ALKÍMIAI HAGYOMÁNY

Jelen művünkben a „hermetikus hagyomány” kifejezést abban a speciális értelemben használjuk, amelyet a középkor és a reneszánsz adott neki. Nem Hermés antik kultuszáról van szó, legyen az akár görög vagy egyiptomi, és nem is *kizárólag* az úgynevezett *Corpus Hermeticum* alexandriai szövegeiben foglalt doktrínákról. Az említett felfogás szerint a hermetizmus szorosán összefügg az *alkímiai hagyománnyal*. Vizsgálódásaink tárgya pontosan a hermetikai-alkímiai hagyomány: egy titkos tanítás szellemét és gyakorlati jelentését igyekszünk meghatározni, amely tanítás bölcséleti természetű s egyszerre praktikus és operatív, és amely nagy vonalakban ugyanolyan formában hagyományozódott a görögöktől az arabokon át egészen a modern idők küszöbéig érő bizonyos szövegekig és szerzőkig.

Az alkímiával kapcsolatban már a bevezetőben váddal kell illetnünk azokat a tudománytörténészeket, akik valamiféle mitológikus és gyermeteg szintű kémiára kívánták korlátozni. Ennek cáfolatára ott állnak a legnevesebb hermetikai szerzők világos figyelmeztetései: ne hagyjuk magunkat becsapni azért, hogy betű szerint értjük szavaikat, hiszen ezek mind egy rejtjeles nyelvezetre vezethetőek vissza, oly módon, hogy magukat szimbólumokon és allegóriákon keresztül fejezik ki.¹ Ezen túlmenően a szerzők fáradhatatlanul ismételték, hogy „becses Művészetünk végcélja rejtett”; hogy a műveleteket, amelyekre utalnak, nem kézzel hajtják végre; hogy „elemek” láthatatlanok és nem azok, amelyeket a köznép ismer. Ezenkívül megvetően „besúgóknak” és „szénégetőknek” minősítették – akik „rombadöntötték a Tudományt” és akik manipulációik eredményeképpen „nem várhatnak mást, mint füstöt” – azokat a tapasztalatlan alkímistákat, akik értetlenségükben pontosan olyan kísérletekbe fogtak, amelyeket a modernek elképzeltek. Újra és újra kijelentették: a Mű tekintetében, az erkölcsi és szellemi állapotok tekintetében, a természet *élő* értelmére vonatkozóan eszmei világuk elválaszthatatlan a gnoszticizmus, a neoplatonizmus, a kabbala és a theurgia világától, amelyek „kémiaiak” nem éppen nevezhetőek. Végül félig kimondott szavak tömegében eleget a tudunkra adtak ahhoz, hogy „akinek értelme van” értsen; világos például BASILIUS VALENTINUS és PERNETY kijelentése, hogy alkímiai kén alatt az akaratot kell érteni; GEBERÉ szintén, aki azt mondja, a „füst” a „testtől elszakított lélek”; ZÓSIMOSÉ, aki az „arzen” titkát a „férfiasságban” fedi fel; és így tovább.

A szimbólumok zavarba ejtő változatosságán túl „Hermés gyermekei” tudják, *hogyan mondják mindannyian ugyanazt*, és büszkén ismétlik *quod ubique, quod ab*